

לימוד בנושא 'תום הילדות' לזכרו של סגן הדר גולדין ז"ל

ברכות מח א

אמר רב נחמן: קטן היודע למי מברכין מזמנין עליו.

עין איה ברכות, פרק שביעי סימן כו

אמיתת ידיעת השם ית' מצד האמת לעצמה היא נמנעת מכל נברא, על כן גדר הידיעה היא רק לפי ערך השגת המשיג. על כן באמת כאשר נוצר האדם בעצם טבעו עם כל רגשות נפשו הדרושים להשלמתו, וההשלמות היותר דרושות ממהרות להתפתח בו בימיו הראשונים. על כן גם [בנוגע ל] ידיעת השם ית' שהיא ראשית לכל הדרכה מוסרית ודרך ישרה, שרק בהיות האדם מחונך יפה מימי נעוריו גם כי יזקין ימצא ברכה בהם, נמצאת באדם הכנה טבעית להכרת רגש הפנימי של דעת אלהים. אלא שכל מה שהאדם מוסיף חכמה מתפתח בו הרגש הנפלא הזה בדרכים יותר רחבים. אבל כל התרחבות הדברים אינם כי אם עניינים הממלאים את הרגש האנושי הטבעי שבא לאדם תיכף בהגיעו לכלל דעת למי מברכין, שכוללת רגש הכרת הטובה שאף על פי שאינו יודע לברר הדבר במושגי תבונה מכל מקום הוא מרגיש בטבעו שאל השם ית' ראוי לפנות בעומק הכרת הטובה, ועם זה תכלית ההרגשה של רוממות וציור של נשגב ומעלה. על כן זמן הראוי לצרפו לקהל מקדשי שם ד' אין צריך שיבוא לכלל הבנה מושכלת מחקרית, כי אם די בהבנה הטבעית שסוף כל דרכי החקירה והבירורים המדעיים להביא אליה. כי האלהים עשה את האדם ישר, ובחונך לנער על פי דרכו יעמידוהו על טבע האנושי הישר שלזה יצרו יוצרו.

שבת כא ב

אמר [אביי] אי זכאי, גמירתה לשמעתא מעיקרא. נפקא מיניה לגרסא דינקותא.

עין איה שבת, פרק שני סימן ו

כל הידיעות וכל הציורים של האדם הם מתקבצים כולם בכינוס כללי בתכונת הנפש לפעול על האדם את פעולתם. על כן הידיעה והלימוד של הדברים הטובים, של דברי תורה וקדושה, פועלים לטובה על האדם לא רק לפי ערכם הפרטי כי אם לפי אותו הערך שהם פועלים בצירופם וכינוסם לתן צורה עצמית על מהותו של האדם. "ועשיתם אותם" - ועשיתם אתם, שכל העוסק בתורה לשמה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה את עצמו. והנה הילדות שבסדר היצירה היא מוקדמת לזקנה, צריך להבינה לא בתור חזיון עובר שאינו משאיר אחריו מאומה, וכאילו הזקנה תוכל מצד עצמה לעמוד בלא הילדות. לא כן הדבר, אלא הזקנה היא שלמה אז, רק כשבאה אחרי הילדות, אז נותנת הילדות כחה הער והחי על הזקנה המיושבת והבוחנת, ועל פי שתיהן ימלא צביון האדם הראוי.

ממילא מובן שכמו שבכללות האדם שהוא נמלא מסכום הכללי של דיעותיו וידיעותיו נטיותיו ולימודיו, יש השלמה של פעולה במה שהילדות משפעת על הזיקנה, כן בכל לימוד פרטי, אותה ההתקבלות ואותה ההצטיירות שהילדות מציירת את הדבר הבא לנפשה, אין הזיקנה יכולה לצייר. על כן אם היה אותו הלימוד נלמד בימי הילדות היה אותו הציור הילדותי מצטרף אל הלימוד, ואחר כך כשבימי הזקנה הדעה המיושבת חוזרת עליו, מועיל אותו הלימוד הפרטי להצטרף אל הסכום השלם של תכונות הנפש המלאות שני הצביונים, של הילדות ושל הזקנה. אבל דבר שכבר היה ראוי לו לאדם להשיגו בימי הילדות והתאחר עד ימי הזקנה, הנה תמלא נפשו רק בציור של זקנה מצד אותו הדבר הפרטי, שהוא חלק מעצמותו של האדם בזקנה שאין עמה ילדות, והוא דבר שאינו נשלם.

על כן יש הפסד בהעברת גירסא דינקותא, לבד ההפסד הפשוט של כח הזכרון החזק בימי הילדות. מפני שתעודת הילדות היא להכניס ידיעות חדשות בקרב האדם, והזקנה נועדה כבר להשלים את השקפתו השלמה הכוללת על פי הרכוש של אותן הידיעות שקנה לו בימי הילדות. על כן אין כח הזכרון נועד מצד הטבע המתוקן לימי הזקנה, כי אם כח הבינה המחקר והמשפט, "בישישים חכמה ואורך ימים תבונה".

שמונה קבצים ב שנח

צלול הוא הרצון של הילד, ועם זה צלולה היא בינתו. כלומר, גרעין הדעה הטבעית שלו הוא גרעין בריא, שכל ההשפעה הלימודית צריכה להיטפל בשמירת בריאותו, יותר ממה שהיא רגילה להיטפל בהתפתחותו. כששמים המטרה של שמירת הנקיון של הכשרון הילדותי, של אוצר האושר של האדם, בראשית היסוד החינוכי באה התפתחות באופן מבורך.

המחשבה האמונית, אור הרעיון של הגודל האלהי, הביורור של יחסנו לאלהים, הודאות האלהית, התום והיושר במעמקהם, כל אלה הם סגולות ילדותיות, שרק הבל פה שאין בו חטא כולל את תמציתם בטהרה, מבלי צורך של ידיעה מפורטת, שאנו קורים לה שלא בצדק ברורה. דבר אלהים חיים בפי עוללים ויונקים, יסוד העולם הוא, בסיס התרבות, ומכון להצלחת הנשמות וההצלחה החברתית היותר גדולה. זהו רז גלוי לישראל, שנתברר הרבה בגלות, שנתחבבה בו התורה, ועלה הערך של חבת תינוקות של בית רבן למדריגה עליונה. כשהתחיה הלאומית מתחלת, צריכים לשוב ליסוד חיים זה, בכל אומץ קדשו.

שמונה קבצים ב שנט

כל התמכרות טבעית לאיזה אידיאל מרומם, הרי היא חזרה אל הילדות. יש כאן תפישת מושג מבלי הכרה, רק מפני דחיפה פנימית, הבאה ממקורות שאין יד האדם משיגה אותם בהכרה. אבל מה שיבורר אחרי חשבון אמת וצדק, או אחרי בירור גמור על פי התורה, שהוא זר, הוא באמת משחית ומזהם, ובכל עז הננו מוכנים להרחיקו. ואל תקרב אל פתח ביתה.

שמונה קבצים ז רה

העולם מחזר אחרי חכמות, הבנות וידיעות מחודדות, וסוף כל סוף עיקר נקודת החיים סובבת על העתיד, של החינוך ושל הדור, והחנוך הוא הטפול בילדים, בקטנים, ואופק שכלם הוא כל כך כהה, עד שכל המון הרחבות של המדעים ושל ההתעמקות שלנו אליהם לא יגש. אולי צריכים אנו לדעת מזה, שבאמת לא חכמה וידיעה רבה היא המאשרת אותנו, אלא התום של הילדות. וזהו אשרנו, שאנו מקושרים אל החנוך הילדותי בצורת תרבותנו. הקשר הזה לבדו הוא כבר עושה בנו הרושם של התקשרות עם הילדות, עם תמימותה, ואיזה זרם של תמימות עובר גם כן עלינו ומזדלף בקרבנו, להפיג על ידו את זוהמת הערמימות שנמסכה בנו מבגרותנו. אשרי מי שיונק מלשד הילדות גם בהיותו איש, גם בזקנותו. אשרי מי שנעשה כבן שנה בלא חטא, בהיותו כבר עמוס במשא של שנים רבות מימי חיי הבלו.

איגרות הראיה, חלק ג עמ' יט [איגרת תשנג].

במושג צפית ישועה, שהעיר חביבי במכתב קדשו, אין ספק שהרוממות וההשפלה של תכונת הישועה תלויה היא בעומק מחשבת הקודש אשר לאומה, המתגלה על ידי שרידיה, נושאי המחשבה הכללית של נשמת ישראל, החבויה בכל לב תמים, ומפי עוללים ויונקים יוסד עז, ועולם הזקנה איננו כי אם מפתח ומגלה את יקרת עושר המכמנים אשר באוצר המלא ברכת ד' של עולם הילדות, והילדות - הבל שאין בה חטא היא, בין כשהיא אצל הילדים בשנים, בין כשהיא אצל הבאים בשנים היוזעים לשמור את טל ילדותם, "כגמול עלי אמו, כגמול עלי נפשי".

מתוך מכתב של הדר לרגל סיכום תקופת לימודיו במכינה

רבינו אהרן מכיר אותי טוב... אז אני מזהיר צליל מואד אהבתי סרטים מצויירים וכו' והסרטים שהכי אהבתי זה לאיבדתי-לא לא כוחות מיוחדים שמצילים את העולם. ורמיה חלמתי שגם אי יהיו כוחות כאלה ואני אזיל את העולם. אבל מידי פלם אתה מתגורר מהחלום ומבין שהכוח האומות והמינויות ומתיישימי. ואז אתה פודש את הרב קשתאיל שאומרת לך שאהיה יכול וצריכה לחלום להיות נביא. ואת הרב אזיל שאומרת לך שאהיה יכול וצריכה לחלום להיות מושלך ישראל. שומע לא איבדתי כמו רחלי קליין צ"ל שחיו את זה. והבנתי שסופרמן, בלמן, ספייידרמן, ואיקס-מן (=איבדתי-לא, רבינו אמר הספיקת לשכוח ©) זה כולם אלומות נשמה יהודית, איש ישראל שאני יכול להיות.